

ВИМІРЮВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ІНФЛЯЦІЇ: ОДНОЗНАЧНІСТЬ НЕ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ

доц. Зайцев О. В., студент гр. Ф-73 Зайцева С. О.

Вимірювання цінової інфляції ведеться за допомогою розрахунку індексу цін за певний період. Індекс цін (*price index*) також називають індексом інфляції. Індекс цін показує, у скільки разів зросли ціни за період, що розглядається. Індекс цін є відносним показником, тобто показником без розмірності та чисельно вимірюється цілим числом і десятковим дробом, або у відсотках. На практиці найчастіше застосовуються дві моделі, два механізми розрахунку індексів цін: індекс Ласпейреса та індекс Пааше.

Індекс Ласпейреса — за основу береться товарна структура виробництва, а точніше — структура споживання товарів та послуг базового року. Вважається, що індекс Ласпейреса недооцінює структурні зрушення в економіці країни, а тому відносно завищує темпи зростання рівня цін.

Індекс Пааше — за основу береться товарна структура виробництва, а точніше — структура споживання товарів та послуг поточного, а не попереднього (базового) року. Вважається, що індекс Пааше переоцінює структурні зрушення в економіці країни, а тому відносно занижує темпи зростання рівня цін.

Звертаємо увагу, що моделі Ласпейреса і Пааше дають загальний механізм розрахунку, дають загальну модель — «як розраховувати індекс». Відповідь на питання, — «що розраховується», дає конкретне, практичне застосування цих моделей розрахунку. Найчастіше, в тому числі і в Україні, розраховуються та застосовуються такі показники індексу цін: — індекс цін споживчих товарів (індекс споживчих цін); — індекс цін на засоби виробництва (індекс цін виробників); — індекс цін ВВП, або дефлятор ВВП.

Індекс споживчих цін (*ІСЦ*) характеризує зміну (як правило — зростання) у певному проміжку часу (місяць, рік, тощо) загального рівня цін на товари і послуги, які купує населення для невиробничого особистого споживання.

Цей показник розраховується на підставі споживчого набору товарів продовольчого і непродовольчого призначення та послуг. Зазначений набір товарів (послуг) є єдиним для всіх регіонів країни і ґрунтується на структурі споживчих грошових витрат домогосподарств міських поселень. Основними товарними групами у «споживчому кошику» є продукти харчування, одяг, житло, транспорт, послуги, освіта, книги, медичні послуги, предмети особистої гігієни тощо. Ринковий кошик у багатьох розвинутих країнах охоплює близько 300 найменувань споживчих товарів і послуг. В Україні під час обчислення цього показника враховують поки що понад 60 найменувань.

Розраховується індекс споживчих цін за досить поширеною формулою:

$$ІСЦ = \frac{\text{Ціна товарів "споживчого кошика" у звітному періоді} (\sum P_1 g_0)}{\text{Ціна товарів "споживчого кошика" у базовому періоді} (\sum P_0 g_0)} \times 100\%, \quad (1)$$

де P_0 та P_1 — ціни одиниці товарів (послуг) базового і звітного періодів; g_0 — товари за переліком у «споживчому кошику» базового періоду.

Також, має місце інша формула розрахунку *ІСЦ* (див. [1, стор. 199]):

$$ІСЦ = \frac{\text{Ринкова цінність фіксованрго "кошика" на звітну дату} (\sum P_1 g_0)}{\text{Ринкова цінність фіксованрго "кошика" на базову дату} (\sum P_0 g_0)} \times 100\%, \quad (2)$$

де P_0 та P_1 — ціни одиниці товарів (послуг) на базову і звітну дату відповідно; g_0 — кількість товарів у «споживчому кошику» на базову дату.

У формулах (1) та (2) є суттєва різниця. Розрахунок цін товарів за період (місяць, рік), формула (1), передбачає середній показник цін за період, а формула (2) використовує ціни в певний момент, ціни в момент конкретної дати. Ймовірність, що ціни не співпадатимуть, досить велика, а тому і показники *ІСЦ* за цими формулами будуть суттєво відрізнятися.

Доречи, *ІСЦ* розраховується за формулою індексу цін Ласпейреса.

Індекс цін виробників (*ІЦВ*) характеризує зміну в часі загального рівня цін на засоби виробництва, які купують підприємства для виробничого споживання і розраховується також за формулою індексу цін Ласпейреса.

Дефлятор ВВП характеризує зміну в часі загального рівня цін на всі товари і послуги, що реалізовані кінцевим споживачам. Це найбільш широкий показник, який характеризує інфляційні зміни всіх цін. Тому дефлятор ВВП може помітно відхилитися від *ІСЦ* та *ІЦВ*, оскільки він точніше враховує реальну структуру особистого і виробничого споживання, ніж попередні індекси. Визначається дефлятор ВВП теж за формулою агрегатного індексу цін Ласпейреса. Така точка зору на поточний момент є загальноприйнятною, але, з'являються твердження, що дефлятор ВВП розраховується за індексом Пааше, а не з формулою індексу цін Ласпейреса.

Який з індексів є більш точним показником виміру інфляції, індекс цін Ласпейреса чи індекс Пааше, — мабуть розв'язання цього питання ще попереду. Можливо, що вони мають свої сфери застосування, а, можливо, обидва взагалі чисельно не характеризують інфляційні процеси. Підставою для останнього припущення є таке твердження: «Незважаючи на очевидність зв'язку інфляції зі знеціненням грошей, сутність цього явища не знайшла однозначного трактування в економічній літературі» [1, стор. 193].